

Asia: 1/41/2016

Lausuntopyyntö yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanotyöryhmän (TATTI) mietinnöstä ja työryhmän ehdotuksesta hallituksen esitykseksi uudeksi tietosuojalaksi

1 luku. Yleiset säännökset

Yleiset kommentit

-

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

TATTI-työryhmän ehdotuksen mukainen tietosuojalaki vaarantaisi toteutuessaan suomalaisten kulttuuri-perintöorganisaatioiden toiminnan, sillä laki ei huomioi kulttuurihistoriallisen aineiston keräämiseen, tallentamiseen ja tarjolle asettamiseen liittyviä erityispiirteitä.

EU:n tietosuoja-asetus mahdollistaisi kansallisen liikkumavaran. Tämä liikkumavara tulisi hyödyntää täysimääräisesti, sillä sanktioiden pelko voi johtaa ylimitoitettuihin näyttö- ja käyttörajoituksiin ja jopa kokonaisten julkisella rahoituksella tuotettujen yhteisten palveluiden alasajoon.

Tietosuojalainsäädäntö suojaa vain eläviä, joten kuolleiden henkilötietoja saa käsitellä vapaasti. Kulttuuriorganisaatioiden on toiminnassaan kuitenkin mahdotonta tietää, ketkä ovat elossa ja ketkä kuolleita. Julkisuuden henkilöistä tämä tiedetään, mutta kokoelmat ovat täynnä tavallisten ihmisten tietoja. Jos vain julkisuuden henkilöiden tietoja saa tallentaa, jäljelle jää vain ”virallinen historiankirjoitus” ja suomalaisen elämän monimuotoisuus kuten kansanperinne, paikallishistoria ja vähemmistöt jäävät unohduksiin.

Lakiluonnoksessa käytetty terminologia vaatisi täsmennystä. Erityisen tärkeää olisi määritellä, mitä tarkoitetaan ”yleisellä edulla” ja millaiset toimijat katsotaan toteuttavan yleistä etua. Lisäksi ”arkistointitarkoitus” -termi on liian epämääräinen ja kapea. Selkeämpää olisi käyttää termiä ”arkistointi ja kokoelmien hoito”.

Kulttuuriperintöorganisaatioiden kokoelmissa on miljoonia henkilötietoja esimerkiksi valokuvina ja arkistomateriaaleina. Oletuksena on ollut, että nämä materiaalit on luovuttajan taholta haluttu luovuttaa yleisen edun mukaiseen käyttöön. Tietojen käsittelyoikeuksia ei vanhempien aineistojen osalta ole osattu materiaalien vastaanoton ja kokoelmiin liittämisen yhteydessä kysyä.

Henkilötiedot ovat olennainen osa pysyvästi säilyttävien aineistojen kontekstia ja anonymisointi ei voi koskea kulttuuriperintöaineistoja, sillä kontekstietojen kattavuus ja luetettavuus ovat keskeisiä tieteelliselle ja historialliselle tutkimukselle. Henkilötietorekisterien muodostumishistorian vuoksi kulttuuriperintöorganisaatioiden hallinnoimat henkilötiedot ovat henkilötietojen käsittelyn näkökulmasta erittäin matalariskisiä.

Tietosuojalakiluonnos vesittää toteutuessaan Opetus- ja kulttuuriministeriön Avoimen tieteen ja tutkimuksen hankkeen, jonka tavoitteena on, että Suomi nousee johtavaksi maaksi tieteen ja tutkimuksen avoimuudessa ja että avoimen tieteen mahdollisuudet hyödynnetään laajasti yhteiskunnassa. Esimerkiksi sivistysvaliokunta on todennut tuoreessa lausunnossaan (SiVM 13/2016 vp), että arkistoaineistojen kuvailutietojen tuominen verkkopalveluihin lisäisi tuntuvasti julkisilla varoilla kootun kulttuuriperinnön avoimuutta ja hyödynnettävyyttä.

Kulttuuriperintöorganisaatioiden tarpeet tulisi huomioida yleislaissa. Niiden huomioiminen sektorikohtaisessa lainsäädännössä aiheuttaisi toteutuessaan epätasa-arvoisuutta, sillä on paljon museoita ja arkistoja, joita varten ei ole omaa lainsäädäntöä. Lisäksi sektorikohtaisen lainsäädännön valmistumiseen kuluu aikaa, joka jättäisi kulttuuriperintöorganisaatiot pitkäksi aikaa epämääräiseen tilaan tietosuojaan liittyvän sääntelyn osalta.

2 luku. Käsittelyn oikeusperuste eräissä tapauksissa

Yleiset kommentit käsittelyn lainmukaisuutta koskevasta 3 §:stä.

Esitämme, että lakiehdotukseen lisätään pykälä, joka kattaa henkilötietojen käsittelyn kulttuuriperintöorganisaatioissa:

Henkilötietoja sisältävien kulttuuriperintöaineistojen sekä kulttuuriperintöaineistoihin liittyvien henkilötietoja sisältävien viitetietojen käsittelylle arkistointi- ja kokoelmienhoitotarkoituksessa on yleistä etua koskeva tehtävä ja siten tietosuojasetuksen 6 artiklan e kohdan mukainen käsittelyperuste aina kun

1) Kulttuuriperintöaineistojen, kuten esimerkiksi asiakirjat, esineet, painotuotteet, taideteokset, luonnontieteelliset aineistot, kuvat ja audiovisuaalinen aineisto, dokumentointiaineistot, kyselyaineistot sekä niiden viitetiedot tallentaminen ja saataville saattaminen on rekisterinpitäjänä olevan kirjaston, arkiston tai museon lakisääteinen tai sääntömääräinen tehtävä,

- 2) rekisterinpitäjän arkistointi- ja kokoelmienhoitotoiminta perustuu julkisesti saatavilla olevaan suunnitelmaan,
- 3) tallennetut tiedot ovat oleellisilta osin tutkijoiden ja muiden tarvitsijoiden käytettävissä ja
- 4) pääsy henkilötietoihin on rajoitettu ja niitä luovutetaan vain niille, joilla on oikeus käsitellä niitä.

Momentissa 1 § tarkoitetut kirjastot, arkistot tai museot saavat tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2j kohdan perustella myös käsitellä 9 artiklan tarkoittamia erityisiä henkilötietoryhmiä.

Rekisterinpitäjinä olevat kirjastot, arkistot tai museot, joilla on tässä pykälässä mainittu käsittelyperuste voivat myös käsitellä henkilötietoja yhteistyössä ja yhteisissä järjestelmissä.

Yleiset kommentit erityisiä henkilötietoryhmiä koskevasta 5 §:stä ja rikostuomioita ja rikkomuksia koskevasta 6 §:stä.

-

Tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamiseen lapselle sovellettavan ikärajan tulisi olla:

16 vuotta

Ikärajaa koskevat perustelut

-

3 luku. Valvontaviranomainen

Yleiset kommentit suullista käsittelyä seuraamuslautakunnassa koskevasta 16 §:stä

-

Muut yleiset kommentit valvontaviranomaista koskevasta 3 luvusta.

-

4 luku. Oikeusturva ja seuraamukset

Yleiset kommentit käsittelyn viivästymistä koskevasta 23 §:stä.

-

Tulisiko yleisen tietosuoja-asetuksen 83 artiklan mukaisia hallinnollisia sakkoja voida kohdistaa myös viranomaisiin ja julkishallinnon elimiin?

-

Perustelut

-

Mikäli vastaus hallinnollisten sakkojen kohdistamista viranomaisiin koskevaan kysymykseen on ei, pyydetään esittämään näkemys vaihtoehtoisesta seuraamusjärjestelmästä.

-

Muut yleiset kommentit oikeusturvaa ja seuraamuksia koskevasta 4 luvusta.

-

5 luku. Tietojenkäsittelyn erityistilanteet

Yleiset kommentit henkilötietojen käsittelyä journalistisia, akateemisen, taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten koskevasta 27 §:stä.

-

Yleiset kommentit tieteellisiä ja historiallisia tutkimustarkoituksia sekä tilastollisia tarkoituksia varten tapahtuvaa käsittelyä koskevista poikkeuksista ja suojaustoimista

-

Muut yleiset kommentit tietojenkäsittelyn erityistilanteita koskevasta 5 luvusta.

Esitämme että pykälä 33 tarkennetaan seuraavaan muotoon:

Käsiteltäessä henkilötietoja yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten, voidaan tietosuojasetuksen 15–21 artiklassa tarkoituksista oikeuksista tarvittaessa poiketa sillä edellytyksellä, että

- 1) kulttuuriperintöaineistojen tallentaminen ja saataville saattaminen on rekisterinpitäjänä olevan oikeushenkilön lakisääteinen tai sääntömääräinen tehtävä,
- 2) rekisterinpitäjän arkistointitoiminta perustuu julkisesti saatavilla olevaan suunnitelmaan,
- 3) tallennetut tiedot ovat oleellisilta osin tutkijoiden ja muiden tarvitsijoiden käytettävissä ja
- 4) pääsy henkilötietoihin on rajoitettu ja niitä luovutetaan vain niille, joilla on oikeus käsitellä niitä.

Esitämme että esitykseen lisätään seuraava pykälä:

Tietojen julkaiseminen verkossa

Kirjastolla, arkistolla ja museolla, jonka lakisääteisenä tai sääntömääräisenä tehtävänä on kulttuuriperintöaineistojen tallentaminen ja saataville saattaminen, on oikeus antaa tai asettaa saataville yleisen tietoverkon välityksellä aineistojen saatavuuden kannalta välttämättömät tiedot sen hallussa olevista aineistoista. Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukainen tieto saadaan asettaa saataville jos se on oikeasuhteinen tavoitteeseen nähden ja siinä noudatetaan keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan.

Kun 1 momentissa tarkoitettu kirjasto, arkisto tai museo ei tietojen suuren määrän, tietojen iän tai muun sellaisen syyn vuoksi voida edellyttää hankkivan rekisteröidyn suostumusta, on rekisterinpitäjällä oikeus antaa tai asettaa saataville yleisen tietoverkon välityksellä kulttuuriperintöaineistoa siltä osin, kun tämä julkaiseminen on tarpeen yleisen edun mukaisen arkistointitarkoituksen toteuttamiseksi, eikä se loukkaa rekisteröityjen etua suhteettomasti. Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukainen tieto saadaan asettaa saataville jos se on oikeasuhteinen tavoitteeseen nähden ja siinä noudatetaan keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan.

Esitämme, että esityksen 31§:n tekstistä, jossa on tieteellisiä ja historiallisia tutkimustarkoituksia sekä tilastollisia tarkoituksia varten tapahtuvaa käsittelyä koskevat poikkeukset ja suoja-toimet tulisi poistaa kohdan 4 viimeinen osa ”sekä muutoinkin toimitaan niin, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot eivät paljastu ulkopuolisille.”

Esitämme että esitykseen lisätään seuraava pykälä:

Tutkimusaineistojen arkistointi ja jatkokäyttö

Henkilötietoja sisältävien tutkimusaineistojen arkistoinnille ja jatkokäytölle on 6 artiklan e kohdan mukainen käsittelyperuste, kun sen lisäksi, mitä 31 §:ssä säädetään

- 1) henkilötietoja käytetään ja luovutetaan vain historiallista tai tieteellistä tutkimusta taikka muuta yhteensopivaa tarkoitusta varten
- 2) tutkimuksella on vastuhenkilö tai siitä vastaava ryhmä
- 3) henkilötietojen jatkokäyttö perustuu asianmukaiseen tutkimussuunnitelmaan ja
- 4) pääsy henkilötietoihin on rajoitettu ja niitä luovutetaan vain niille, joilla on oikeus käsitellä niitä.

Laki rikoslain 38 luvun 9 §:n ja 10 §:n 3 momentin muuttamisesta

Yleiset kommentit tietosuojarikosta koskevasta 9 §:stä.

-

Muut mahdolliset kommentit

Muita huomioita työryhmän mietinnöstä ja ehdotuksesta hallituksen esitykseksi

-

Henriksson Juha
Musiikkiarkisto